

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Hogeweg (Menen, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2018K79
November 2018

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	22
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	23
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	24
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	25
1.4.2.1	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	25
1.4.2.2	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	26
1.4.2.3	Overzicht van de gekende archeologische waarden	29
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	35
1.5	Synthese	38
2	Bibliografie.....	39

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 5: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).....	15
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 10: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).....	21
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 13: Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	26
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	27
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	28
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	29
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	36
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	36

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	37
---	----

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
---	---

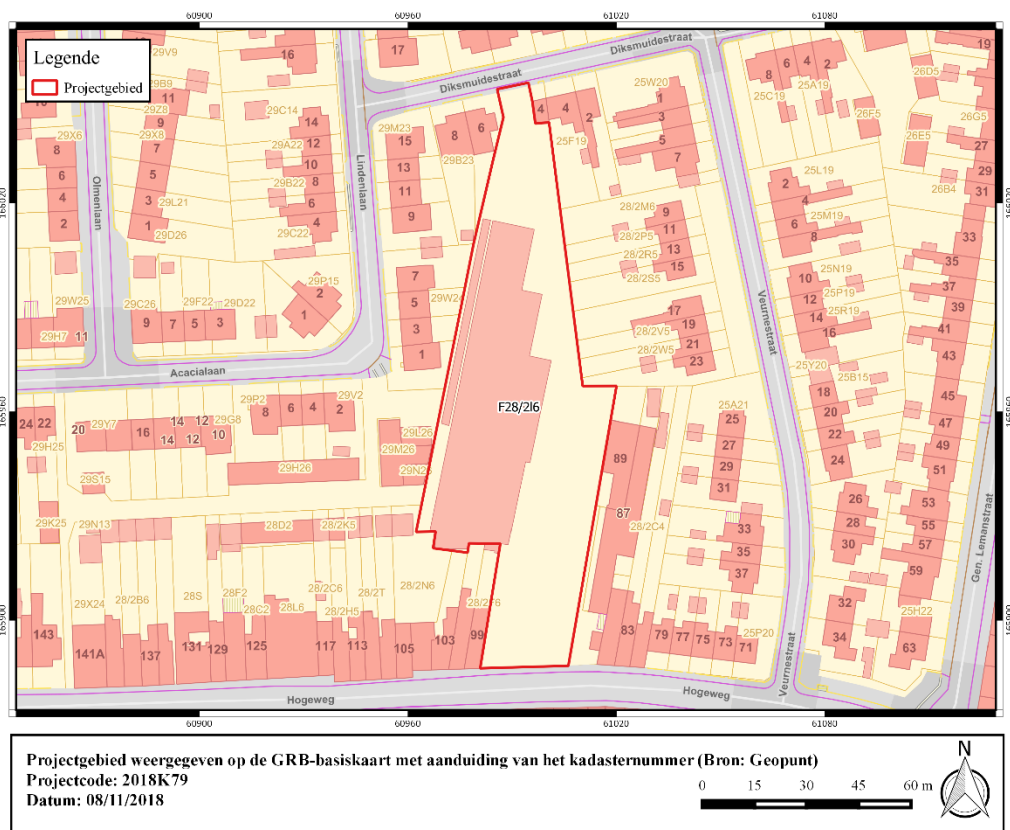
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

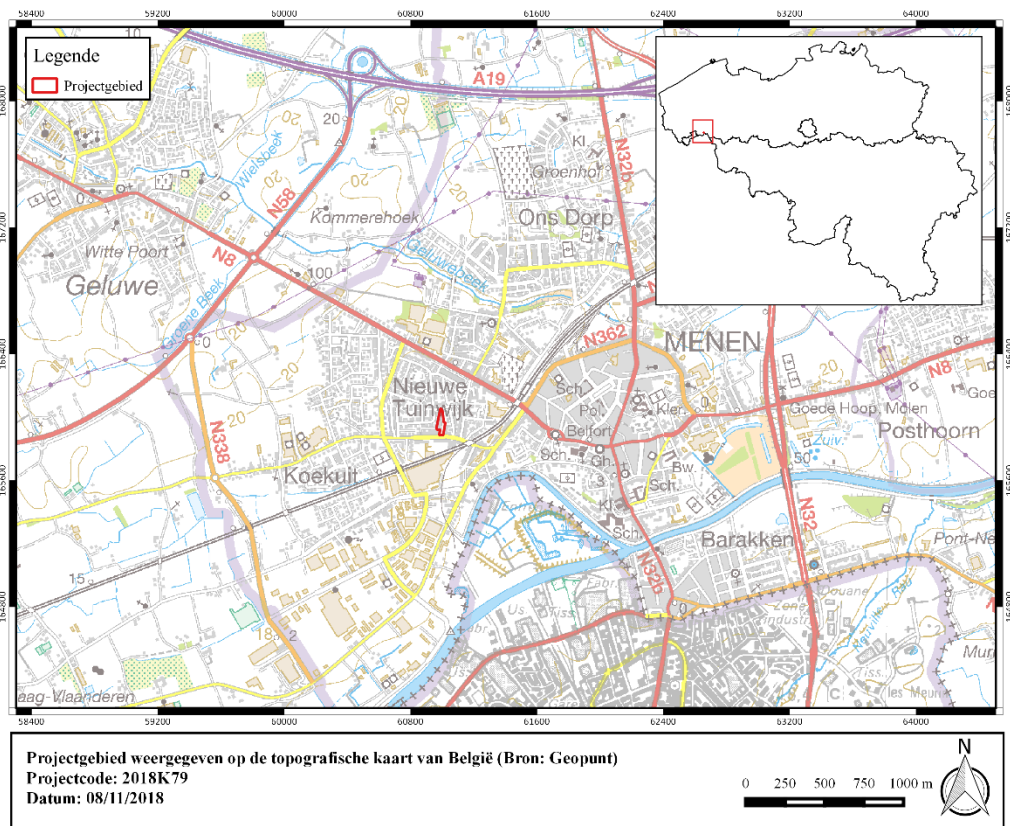
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Menen
	Deelgemeente	/
	Postcode	8930
	Adres	Hogeweg 93-97
	Toponiem	Hogeweg
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 60847 Y _{min} = 165874 X _{max} = 61129 Y _{max} = 166070
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Menen, Afdeling 1, Sectie F, nr. 28/216 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsvergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 5299 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de verkavelingsvergunning. Het terrein is op heden nog bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Hogeweg Menen werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Menen, in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen. In het noorden vormt de Leie de natuurlijke grens met Wevelgem. Verder grenst de gemeente in het noordoosten aan Marke (Kortrijk) en in het oosten aan Aalbeke (Kortrijk)., in het zuiden aan Moeskroen (provincie Henegouwen) en aan de Franse steden Neuville en Halluin en in het westen aan Wervik.

Het plangebied grenst ten noorden aan de Diksmuidestraat en ten zuiden aan de Hogeweg. De oost- en westzijde sluiten aan bij rijbebouwing en tuinpercelen. De stadskern van Menen situeert zich ca. 950 meter ten oosten.

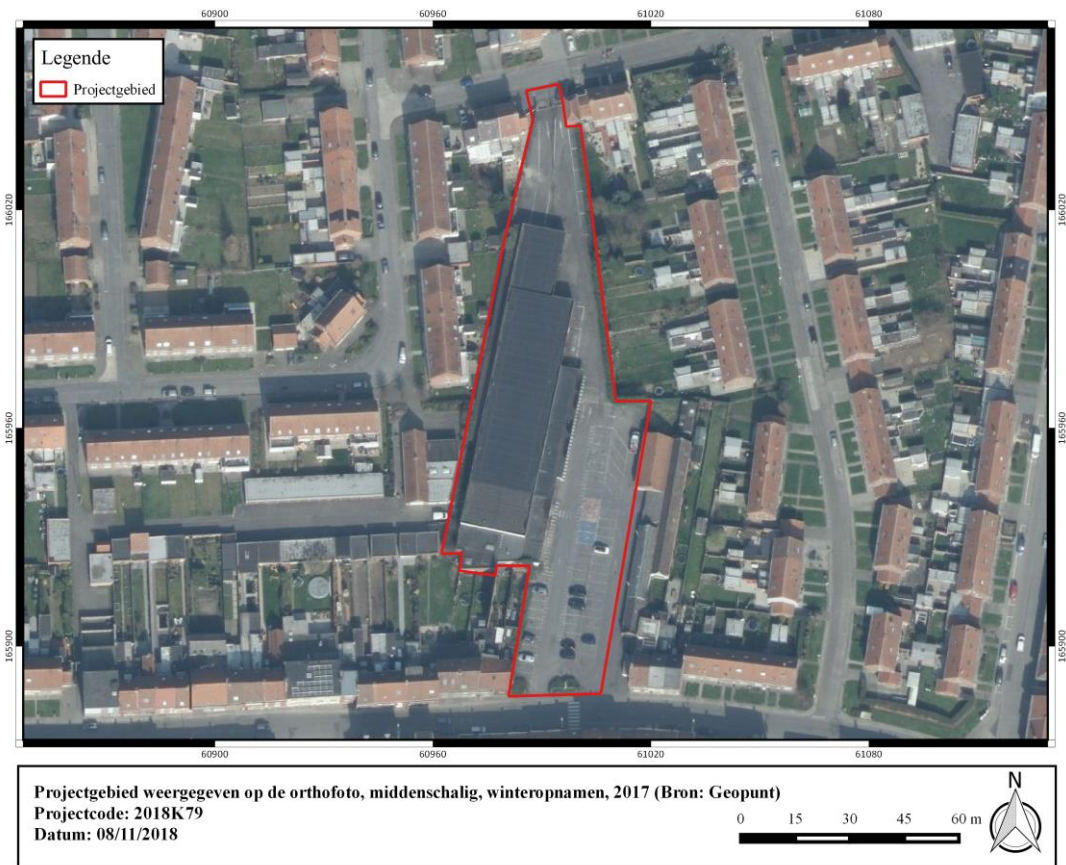
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 5300 m².

Op heden is ca. 2075 m² van het terrein bebouwd. Het overige deel van het terrein is verhard.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant een verkavelingsproject van 17 loten met bijhorende infrastructuur in de vorm van nutsleidingen, parkeerplaatsen, wegenis, fiets- en voetpaden, groenzone, tuinzone en garages.

Het lijkt geen twijfel dat alle geplande werken in het kader van de ontwikkeling, het met de bouwwerken gepaard gaande werfverkeer en de mogelijk toekomstige ingrepen in de individuele kavels, het potentieel archeologisch bodemarchief op het volledige plangebied zullen verstoren.

Figuur 5: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

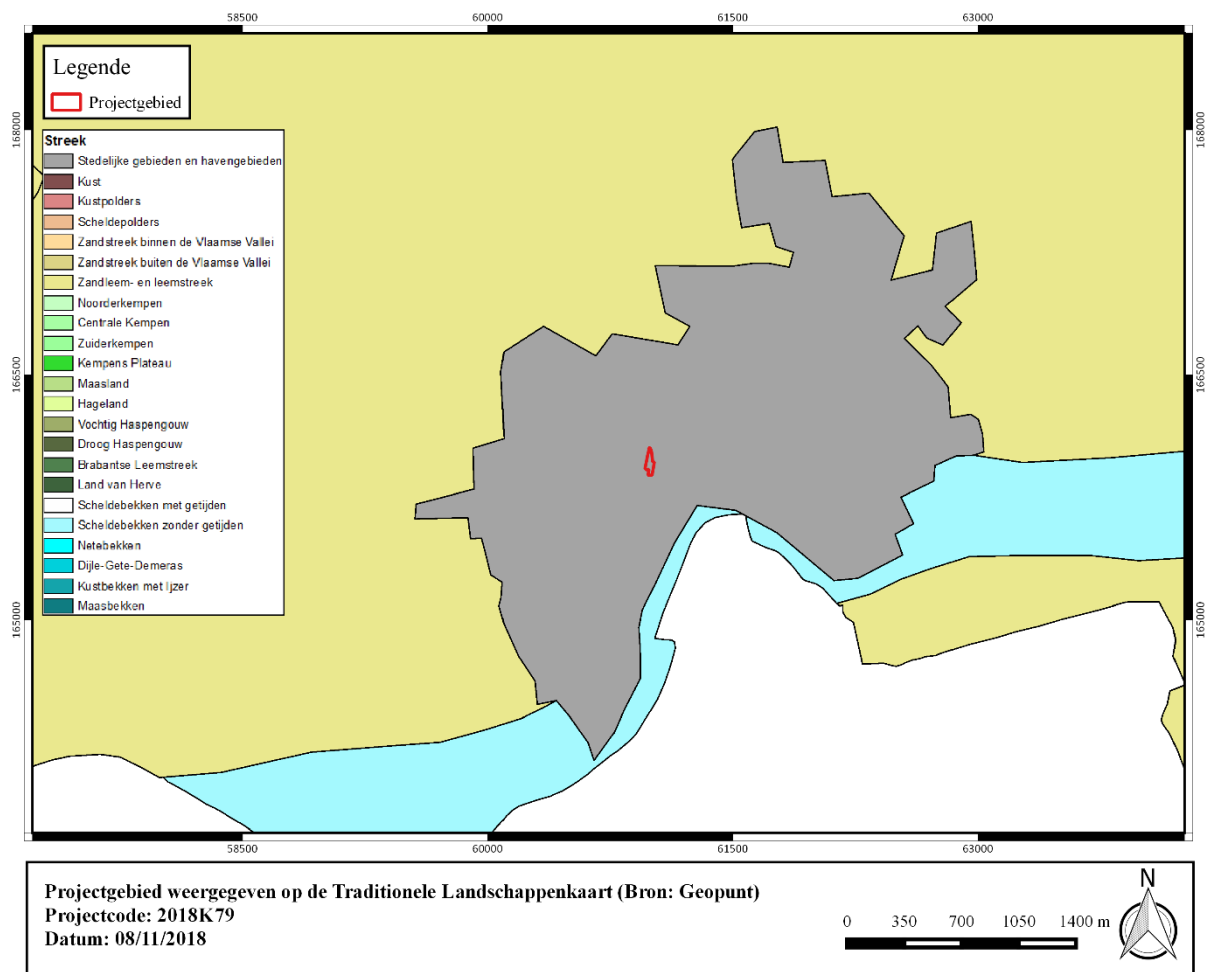
Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.1.1 Landschappelijke situering

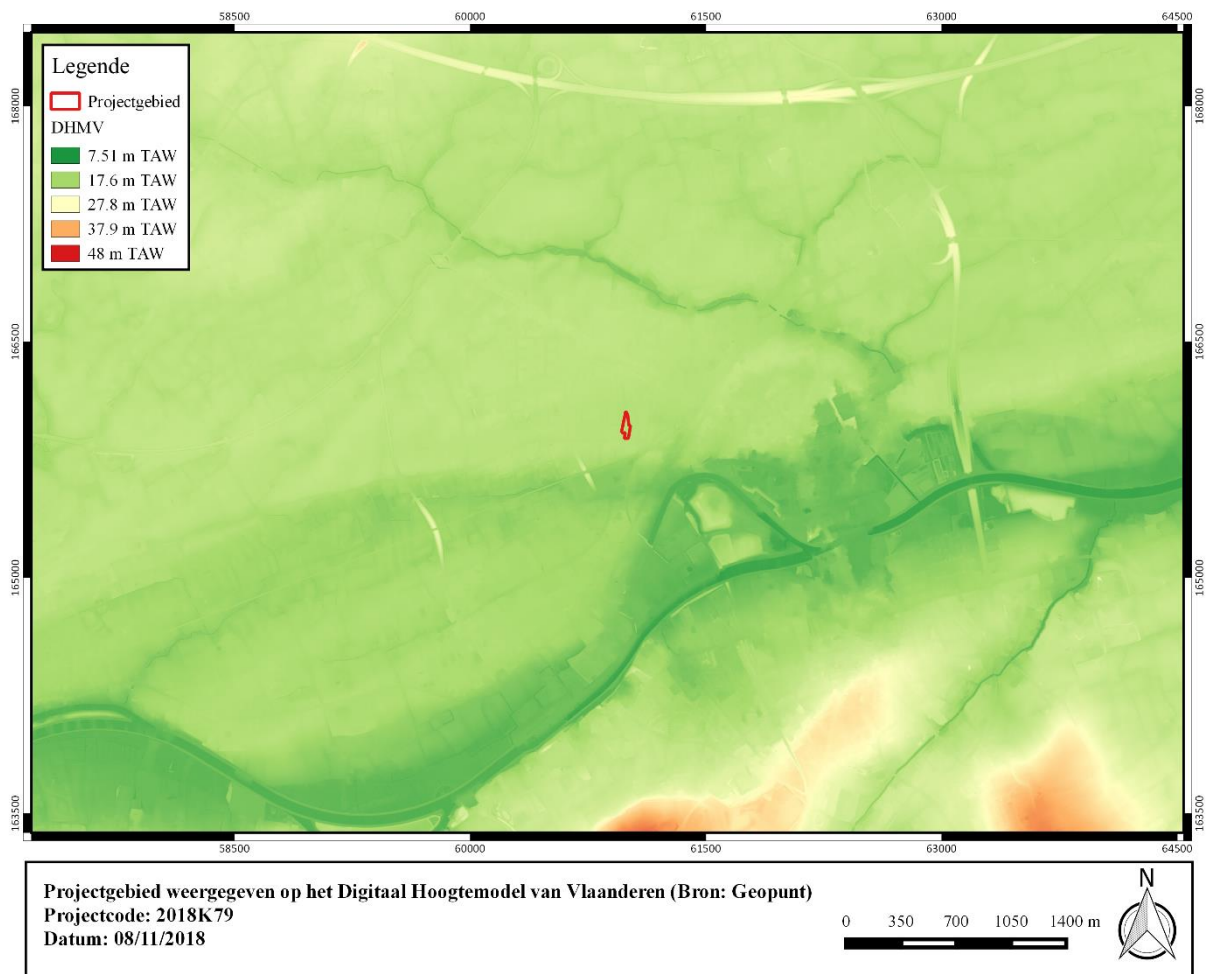
Het onderzoeksterrein is gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden.

Het plangebied is gelegen op een hoogte tussen de 19.4 – 19.8 m TAW en kent een relatief vlak verloop. Ongeveer 350 m zuidwestwaarts bevindt zich het alluvium van de oude Leie en de Kruibeek. Het terrein is gelegen op een hogere oost-west gerichte rug langsheen het alluvium van de Kruibeek. Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Liebekken, deelbekken Grensleie.

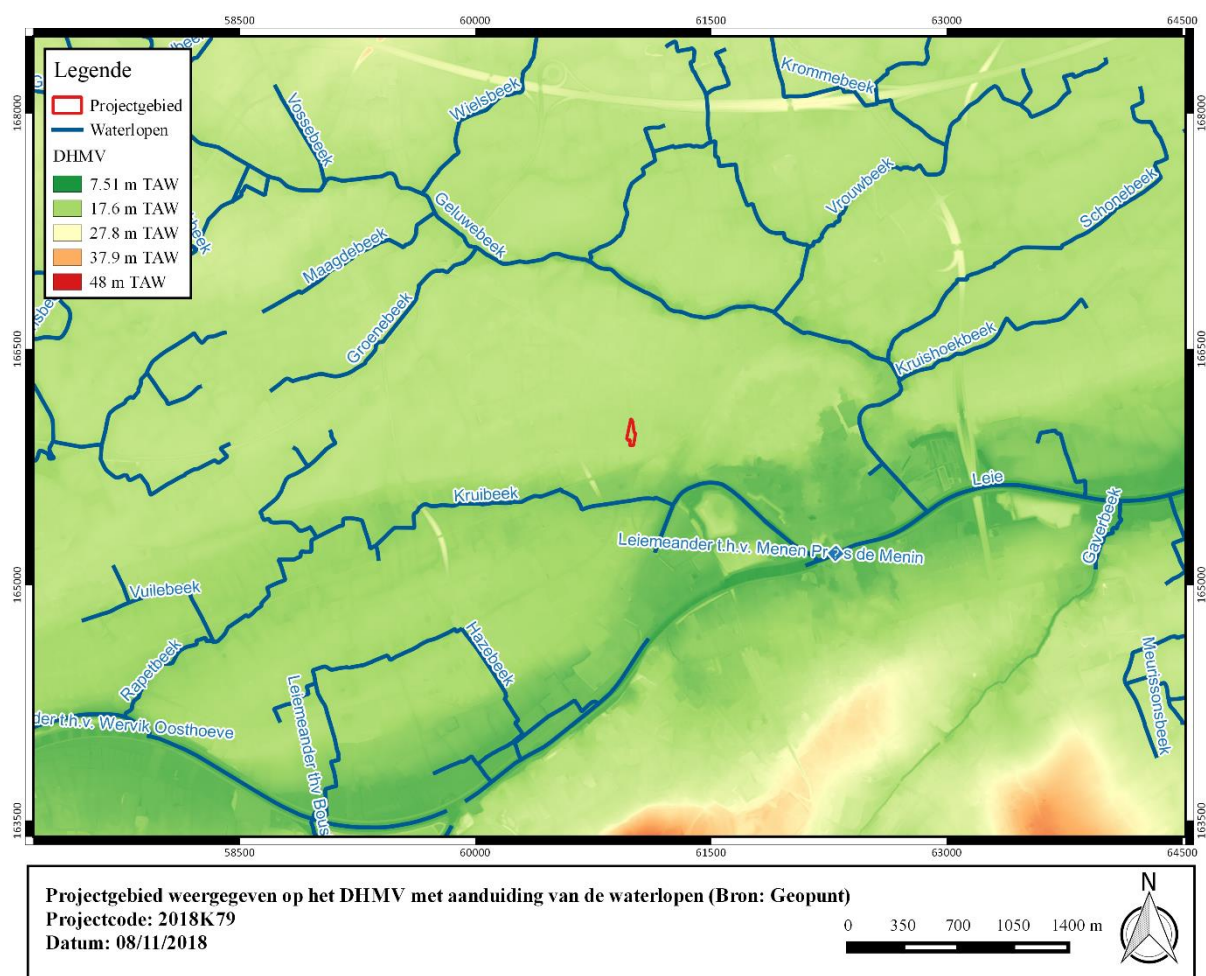

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

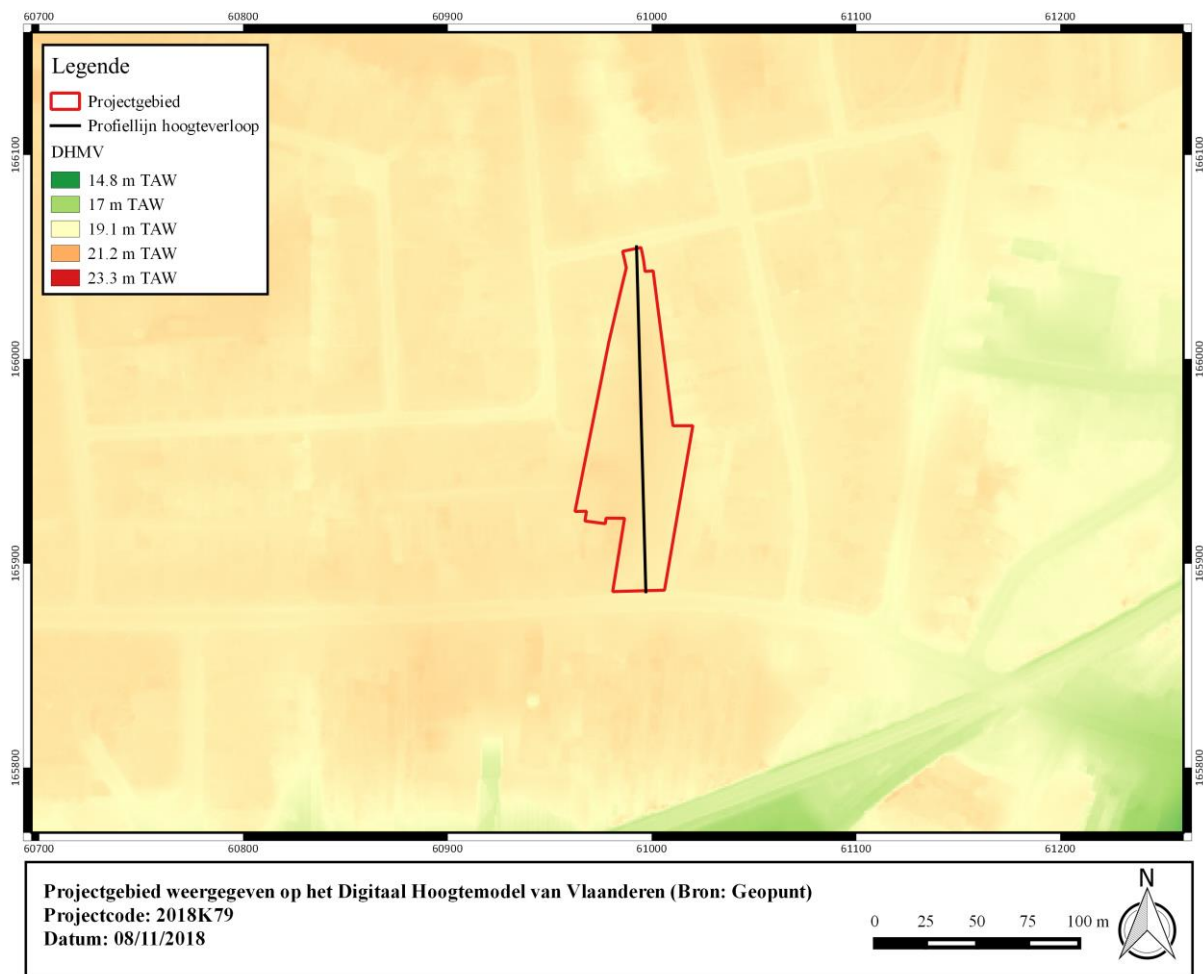

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHVV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

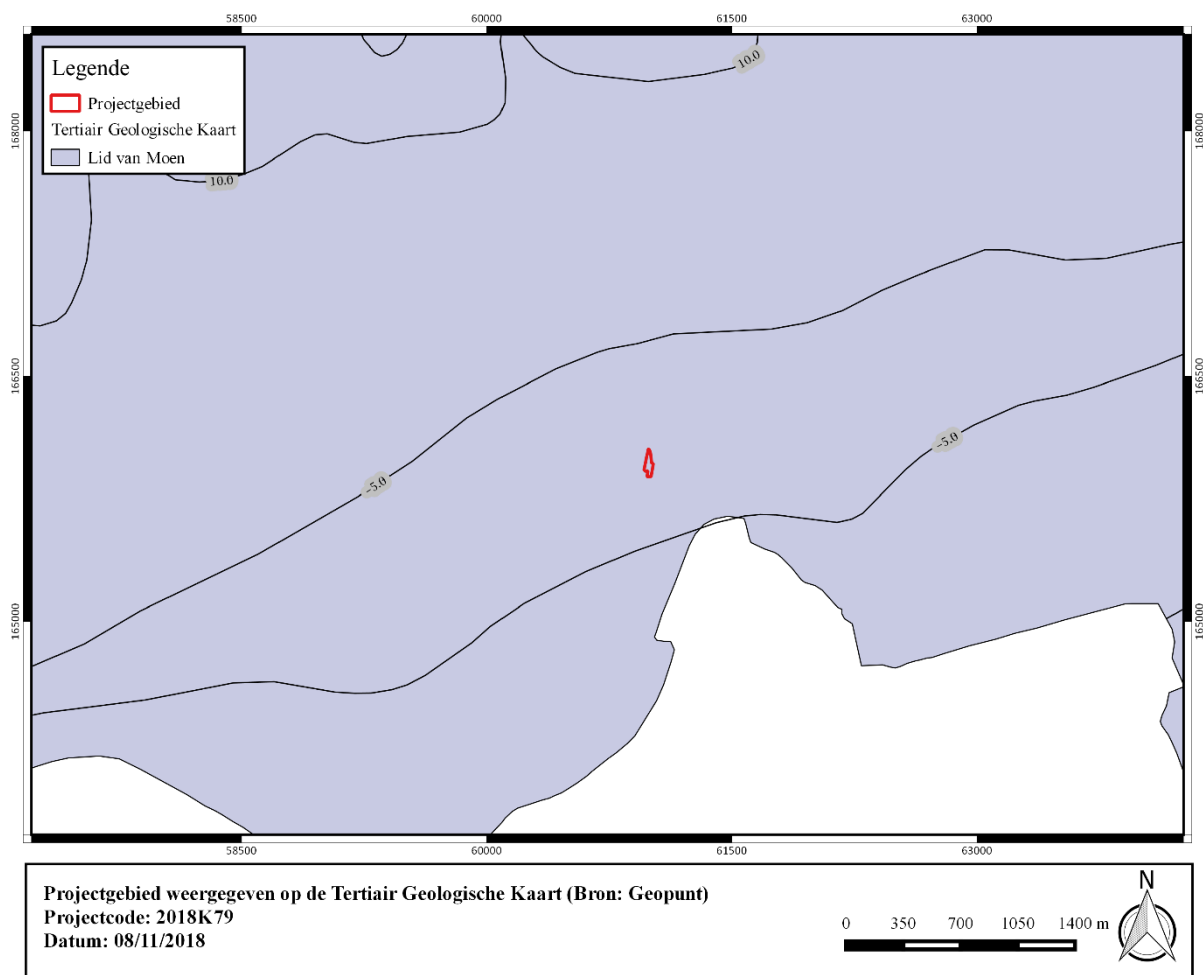

Figuur 10: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

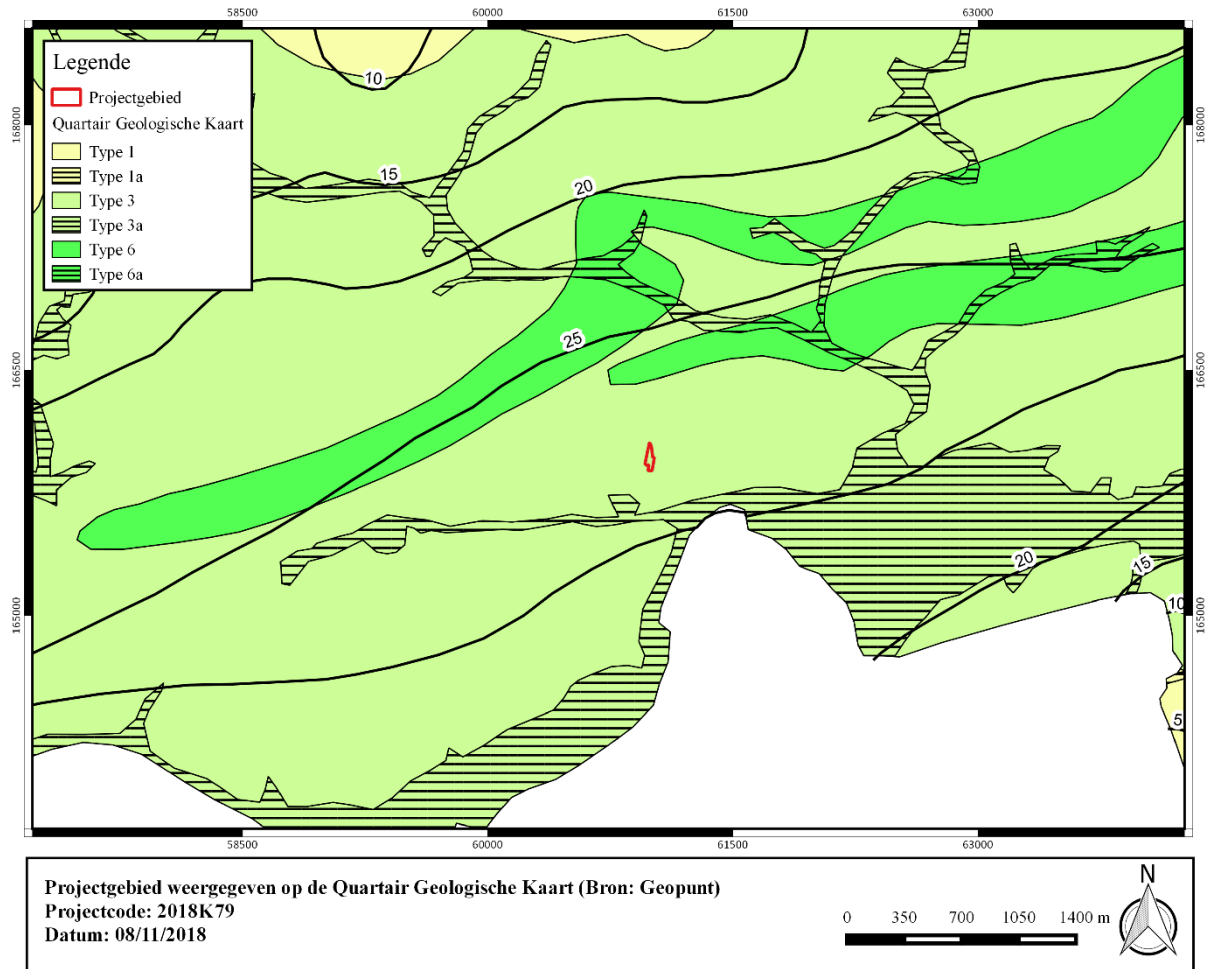
Het **Lid van Moen** is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair Type 3. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

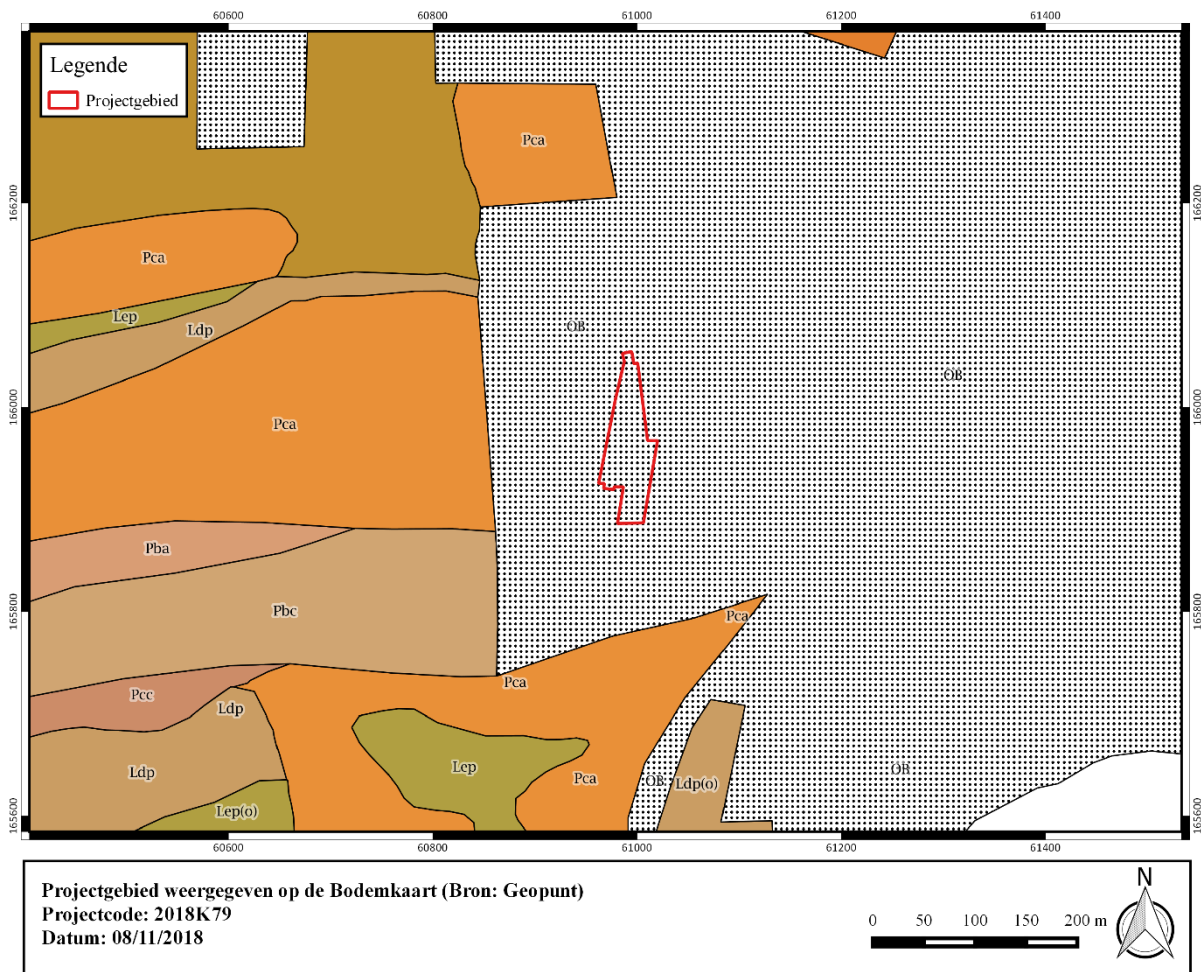

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 13: Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Lithische artefacten gerecupereerd bij veldprospecties wijzen op oude menselijke aanwezigheid in de omgeving van Menen. Er zijn in het verleden tevens Romeinse sporen geattesteerd, o.a. een kleine Gallo-Romeinse nederzetting uit het derde kwart van de 1^e eeuw langs de Moorselestraat. Ook aan de Kortewaagstraat, ten noorden van Menen, werden bij een onderzoek uit 2006 structuren en vondsten van een kleine inheems-Romeinse nederzetting gelokaliseerd.

De stad Menen heeft zich vermoedelijk ontwikkeld aan een doorwaardbare plaats aan de Leie. De stad werd voor het eerst vermeld in een Latijnse keure uit 1087 waarbij het patronaatsrecht van de parochiekerk van Menen wordt toegewezen aan de Noord-Franse Benedictijnenabdij van *Hasnon-sur-la-Scarpa*.

De stad groeit uit tot een heerlijkheid en wordt tot 1288 bestuurd door de familie van Menen. De heerlijkheid Menen was begrensd door de Leie, de zanderige kouters bij de weg naar Kortrijk en de Dode Leie, die de grens vormde tussen de kasselrijen Kortrijk en Rijsel. De heerlijkheid van Menen gaat terug op een nederzetting aan de kruising van de Leie met de heirbaan die o.m. Torhout en Rijsel met elkaar verbond. De economische bloei van de stad neemt een aanvang in 1351, na het toekennen van de stadsrechten door Lodewijk van Male. De stad verkrijgt de toestemming tot de oprichting van een lakenproductie en een stapelplaats voor woldraad. Verder mag er een wekelijkse markt georganiseerd worden op zaterdag en een jaarlijkse buitengewone markt van drie dagen. Hierdoor ontwikkelt de heerlijkheid zich binnen afzienbare tijd tot een gereputeerde lakenstad, waarin ook de brouwerijnijverheid aan belang wint. De stad vormt een tegengewicht voor grote steden zoals Kortrijk en Gent. Sinds het begin van de 15de eeuw kent de lakennijverheid, ook die te Menen, een zware terugval. Op het einde van de eeuw kent de nijverheid terug een bloeiperiode ondanks de stadsbrand van 1488 die drie kwart van de stad in de as legt.

In de 16^e eeuw waren in Menen een 64-tal brouwerijen gevestigd. Gedurende de 17^e eeuw heeft Menen te lijden onder oorlogsgeweld. Economisch kent Menen een korte bloeiperiode na 1748. Als grensstad heeft het een grote aantrekkingskracht voor bedrijven. De steenweg Kortrijk-Menen wordt aangelegd en de aarden weg Menen-Roeselare-Brugge wordt heraangelegd. Door dit versteend wegennet stijgt de economische activiteit.

Na de ontmanteling van de vestingen en de bevolkingsaan groei in de tweede helft van de 19e eeuw wijzigt het bewoningspatroon ingrijpend. In de 19de eeuw beschikt Menen niet over een bloeiende industrie. De stad is als grensstad een ideale uitvalsbasis naar de Franse industriesteden Halluin, Ronq, Tourcoing en Armentières. De stad wordt in oostelijke richting uitgebreid met enkele beluikwijken. De geringe industriële bedrijvigheid in Menen bestaat voornamelijk uit vlas, katoen, kant en tabak.

De economische heropbloei van voornamelijk vlas- en tabaksnijverheid in Menen kent een einde door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Vanaf 14 oktober 1914 wordt Menen bezet door de Duitse troepen. De stad moet instaan voor de kazernerij van de soldaten en wordt een verzamelpunt voor nieuwe troepen en een rustplaats voor de troepen die terugkeren van het front. *Twee Ortskommandaturen* worden opgericht en verschillende gebouwen in de stad worden opgeëist en ingericht voor militaire doeleinden. Het dorp heeft sterk te lijden onder oorlogsvernielingen.

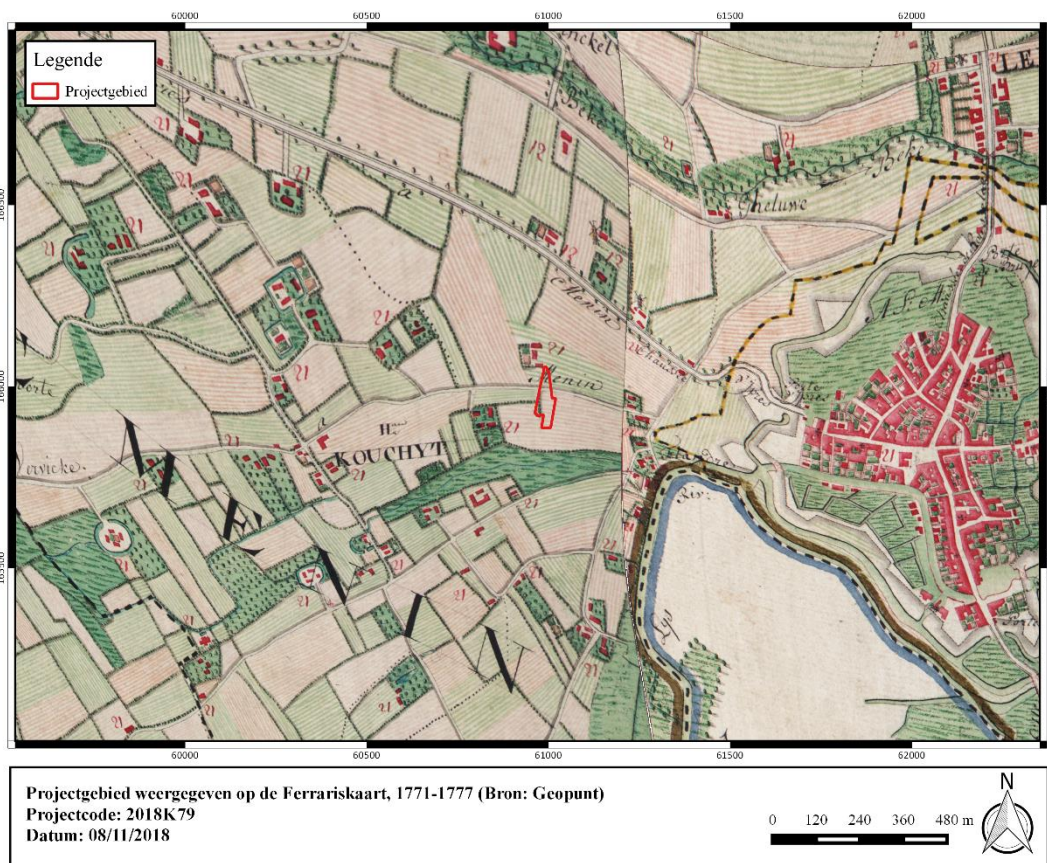

In het kader van de wederopbouw wordt er een tuinwijk opgericht. Er werden een 300-tal houten barakken opgetrokken met steun van het Albert I-fonds. Deze houten barakken worden gedurende de jaren '30 en '40 vervangen door stenen huizen, en in 1959 zal de wijk als *'Nieuwe Tuinwijk'* definitief ingehuldigd worden.³

1.4.2.2 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

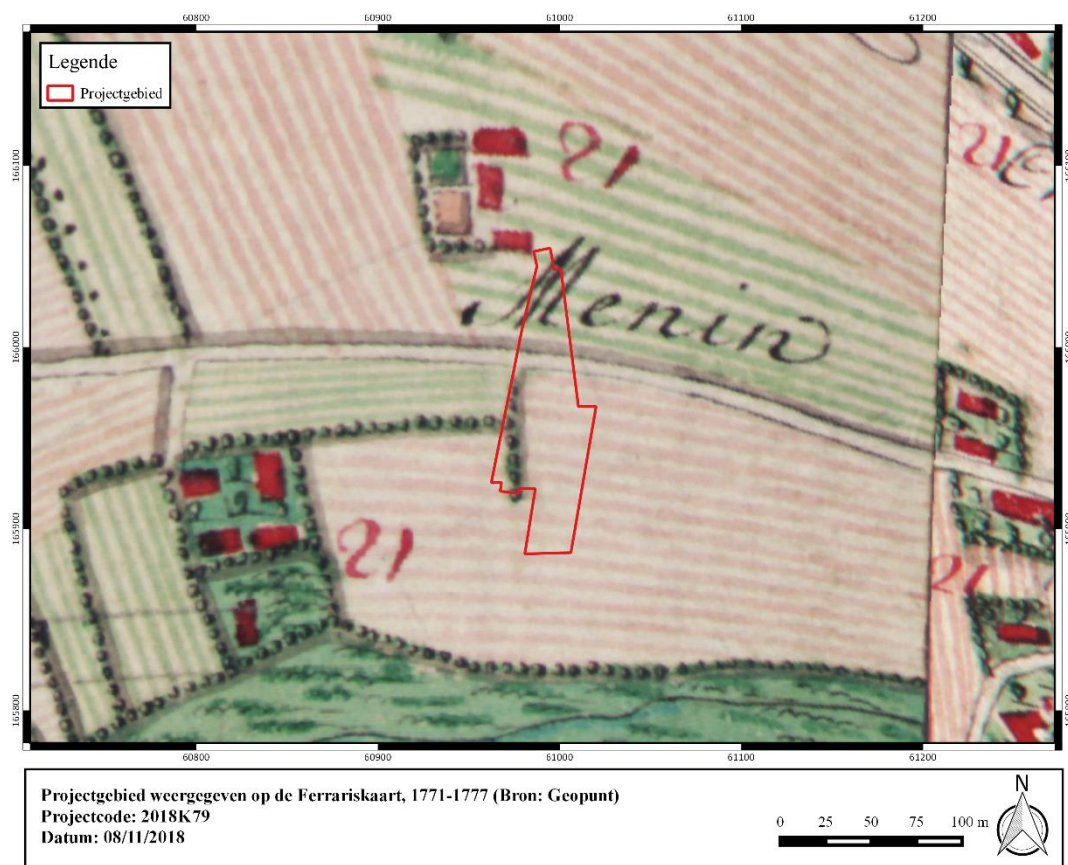
Het onderzoeksterrein situeert zich ca. 1 kilometer ten westen van de historische stadskern van Menen. De Ferrariskaart karteert het plangebied quasi integraal als akkerland en geeft geen bebouwing weer binnen de contour van het plangebied. Precies ten noorden situeert zich een samenstel van drie gebouwen, waarvan de onderlinge configuratie hoevebouw doet vermoeden. Het projectgebied wordt aangesneden door een west-oost georiënteerde wegnis. De situatie op de jongere, meer betrouwbare kaarten, indachtig, situeert deze wegnis zich allicht precies ten zuiden van het plangebied en volgt deze het verloop van de huidige Hogeweg.

Op de Atlas der Buurtwegen is een noord-zuid georiënteerde voetweg weergegeven, allicht het restant van de inrijlaan naar de hoeve die op de Ferrariskaart is weergegeven. Zowel de Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart geven geen bebouwing weer binnen de contour van het plangebied.

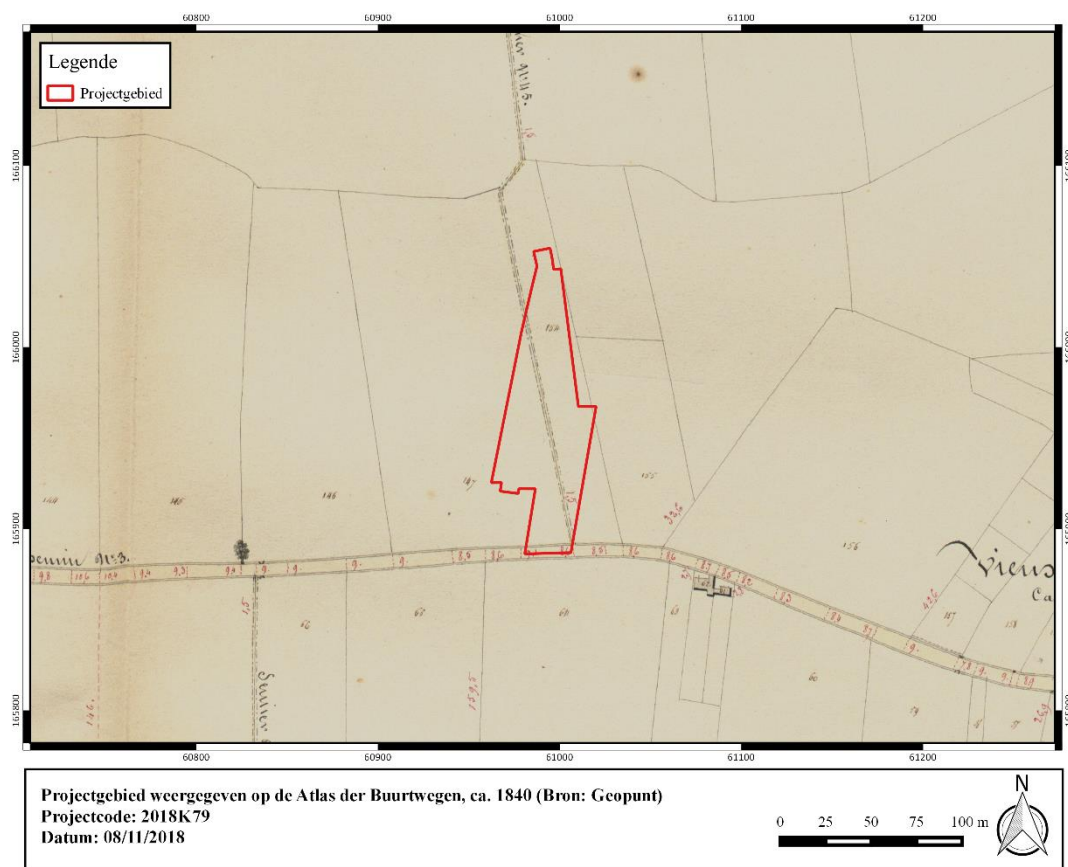

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Menen [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121790> (geraadpleegd op 28 november 2018).

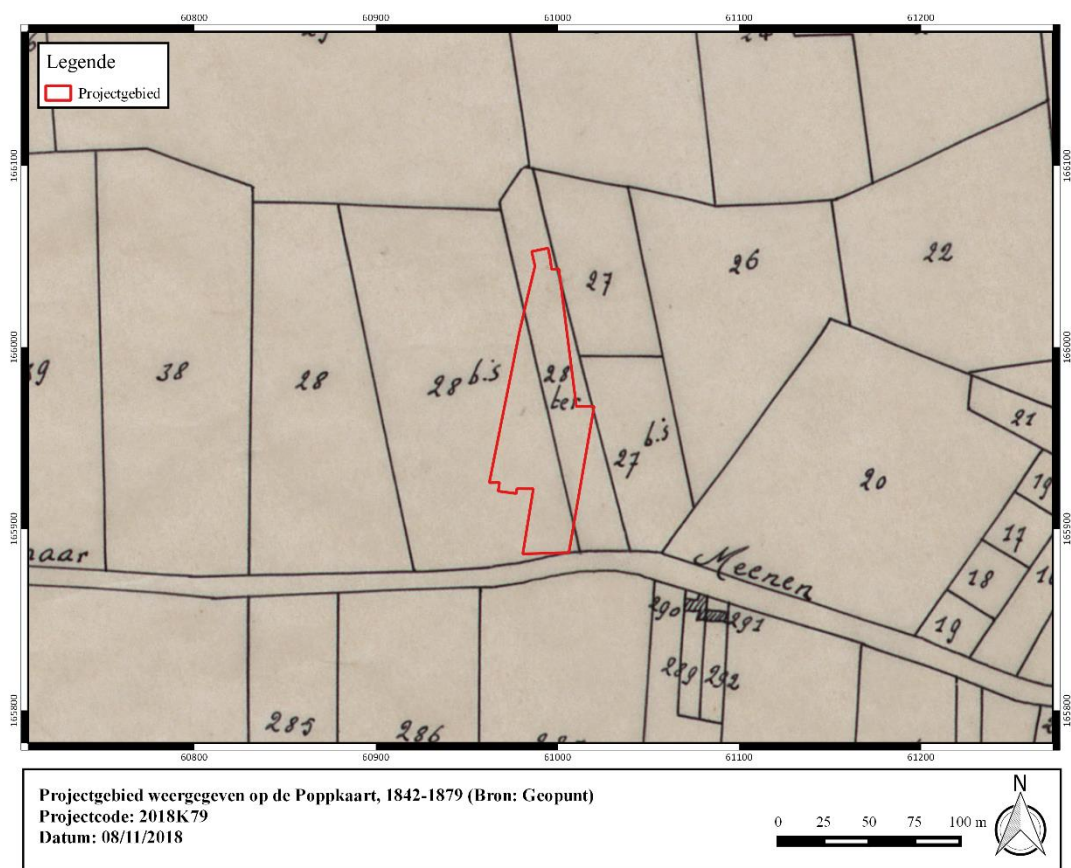

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

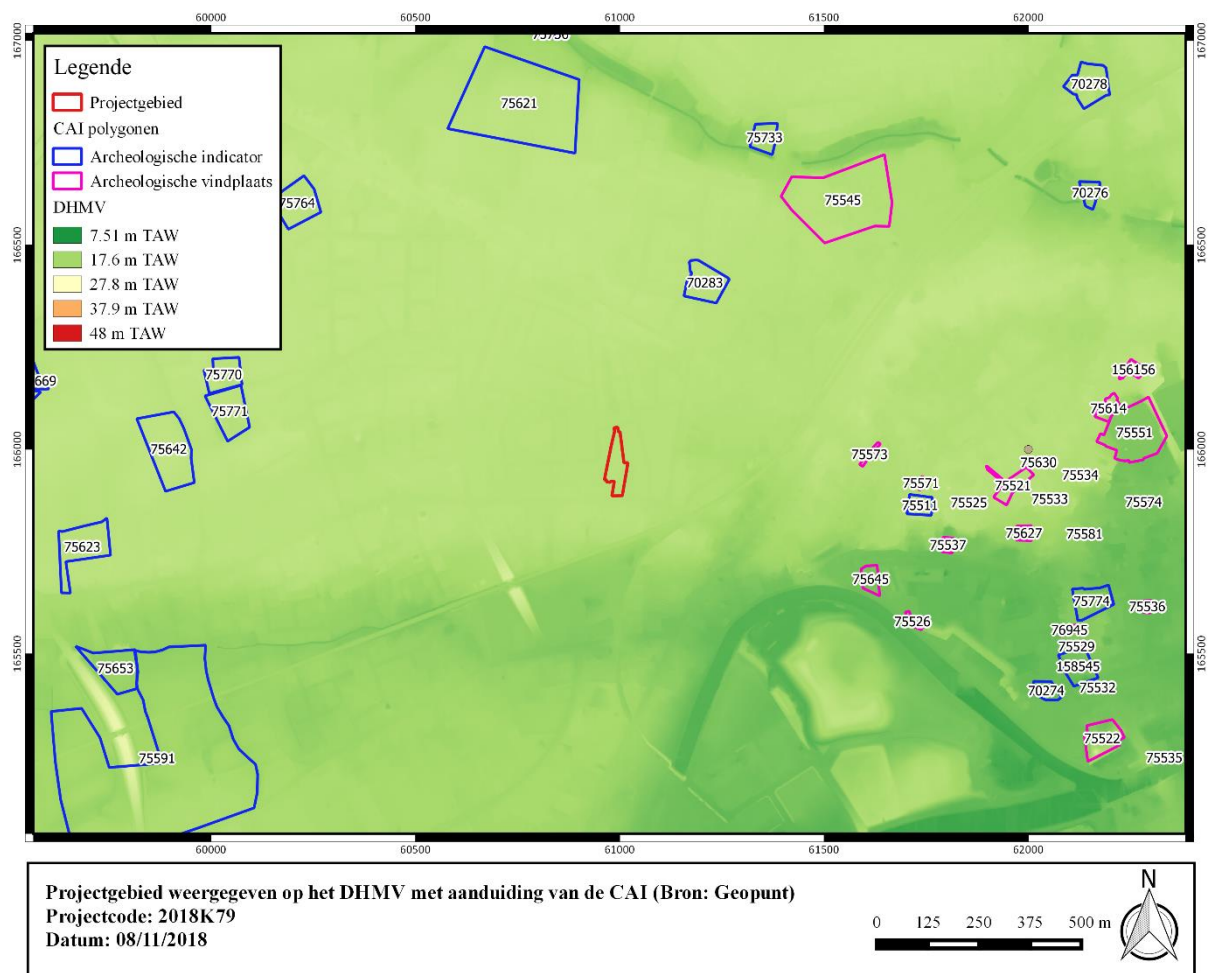

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. De gekende waarden op het kaartbeeld van de CAI betreffen hoofdzakelijk indicatoren. Relevant voor het plangebied is vooral de recuperatie van enerzijds lithische artefacten bij veldprospecties op enige afstand ten westen van het plangebied. En anderzijds het aantreffen van Romeins en middeleeuws vondstmateriaal meer dan een kilometer ten noordoosten van het plangebied (CAI 75545). Overige gekende waarden betreffen in hoofdzaak cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse structuren.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

75521	Controle van werken (1992); Nk: 15 meter 16 ^e eeuw: aardewerk
75522	Opgraving (1991), Controle van werken (1995); NK: 15 meter 19 ^e eeuw: westelijke muur van Bastion 9
75526	Opgraving (1991), Controle van werken (1993); NK: 15 meter 19 ^e eeuw: hoek van het bastion
75529	Controle van werken (1994); NK: 15 meter 17 ^e eeuw: aardewerk - glas
75532	Opgraving (1994); NK: 15 meter 16 ^e eeuw: bouw materiaal – aardewerk – glas – metaal
75533	Controle van werken (1994); NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk – glas – metaal – bouw materiaal 16 ^e eeuw: baksteen constructie
75534	Controle van werken (1994); NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk – lithisch materiaal - metaal
75535	Opgraving (1991), Controle van werken (1994); NK: 150 meter 17 ^e eeuw: onderdeel Vauban-versterking
75536	Controle van werken (1994); NK: 15 meter 16 ^e eeuw: aardewerk
75537	Controle van werken (1994); NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk
75545	Opgraving (1991), Veldprospectie (1998); NK: 15 meter Neolithicum: lithisch materiaal Midden-Romeinse tijd: aardewerk Late middeleeuwen: aardewerk Nieuwe Tijd: aardewerk
75551	Opgraving (1991), Controle van werken (1998); NK: 15 meter 17 ^{de} eeuw: funderingen militair magazijn – aardewerk – gronzen gesp – munten en penning
75571	Opgraving (1991), Controle van werken (1999); NK: 15 meter

	19 ^e eeuw: tunnel, mogelijk onderdeel van het poortgebouw
75573	Controle van werken (1999); NK: 15 meter 19 ^e eeuw: onderdeel ravelijn
75574	Controle van werken (2002); NK: 15 meter 17 ^e eeuw: aardewerk
75581	Controle van werken, Opgraving (1999); NK: 15 meter 17 ^e eeuw: steengoed – faïence – aardewerk
75614	Controle van werken (2000); NK: 15 meter 16 ^e eeuw: aardewerk, glas, organisch materiaal, metaal Bron: archief van Philippe Despriet, voorzitter Archeologische Stichting voor Zuid-West-Vlaanderen
75627	Opgraving (2000); NK: 15 meter 16 ^e eeuw: schepenhuis – waterput – aardewerk 18 ^e eeuw: landhuis Bron: Despriet P. 2009, Bouwhistorisch onderzoek in het stadhuis van Menen 2000-2002, in: 10 000 jaar Menen. 40 jaar opgravingen 1969-2009. Archeologische en historische monografieën Zuid-West-Vlaanderen 72, pp. 112-140
75630	Controle van werken (2001); NK: 15 meter 18 ^e eeuw: metaal, aardewerk, bouw materiaal, glas Bron: Despriet P. 2009, Enkele noodopgravingen in de stadskern van Menen, in: Despriet P. (ed.) 10 000 jaar Menen. 40 jaar opgravingen 1969-2009. Archeologische en historische monografieën Zuid-West-Vlaanderen 72, pp. 207-218
75645	Controle van werken (2001); NK: 15 meter 17 ^e eeuw: Onderdeel van de Vaubanversterking: muurfragment van 1,1m dik, waartegen een 11,5m brede aarden wal tegenaan ligt, de muurpanden zijn haaks op bastion 8 gericht; ook een bruggenhoofd teruggevonden WO I: een Duitse constructie van betonnen bouwblokken. In doorsnede hadden de muren een afgeschuinde binnen- en buitenwand Bron: Despriet, Ph. 2002: Menen: 17de-eeuwse vesting (vindplaats 112), in Zuid-Westvlaamse Opgravingen 2001, vol. 22, jg. 2002, afl. 1, nr. 48, p. 28.
75650	Controle van werken (2001); NK: 15 meter 16 ^e eeuw: aardewerk, glas en metaal

	Bron: archief van Philippe Despriet, voorzitter Archeologische Stichting voor Zuid-West-Vlaanderen
76945	Controle van werken; NK: 150 meter 18^e eeuw: Bakstenen ronde waterput. - patacons, vormhelften, aardewerk en steengoed, glas en metaal in vulling - bedrijfsafval van een 18de-19de eeuwse groothandel voor pasteibakkers. Bron: Despriet P. 2009, Archeologie van de Nieuwste Tijden: Rijselstraat 53-57 (Vandermeersch), in: Despriet (ed.) 10 000 jaar Menen. 40 jaar opgravingen 1969-2009, Archeologische en Historische monografieën Zuid-West-Vlaanderen 72, Kortrijk, pp. 257-274.
156156	Controle van werken (2011); NK: 15 meter Onbepaald: waterput - zware bakstenen muur, waarop haaks een andere dikke muur aansloot Bron: Dewilde, M. 2011: Rapportage vondstmelding. Benedictinessenstraat Menen (West-Vlaanderen) 20/07/2011, onuitgegeven rapport

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

70274	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: watermolen
70276	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: watermolen
70278	Indicator cartografie; NK: 150 meter 18^e eeuw: windmolen
70283	Indicator cartografie; NK: 150 meter 17^e eeuw: windmolen
75591	Indicator cartografie; Veldprospectie (2002); NK: 15 meter Neolithicum: lithisch materiaal Onbepaald: site met walgracht 16^e eeuw: aardewerk 17^e eeuw: alleenstaande hoeve 18^e eeuw: munten
75733	Indicator cartografie; NK: 15 meter

	Onbepaald: site met walgracht
75764	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
75771	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
75774	Indicator cartografie; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: kerk
158545	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: openbare gebouwen

Veldprospecties

75570	Veldprospectie (1999); NK: 15 meter Neolithicum: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk
75621	Veldprospectie (2001); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk, glas
75623	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal 16 ^e eeuw: aardewerk - glas
75642	Veldprospectie (2001); NK: 15 meter Neolithicum; lithisch materiaal 16 ^e eeuw: aardewerk - munten
75653	Veldprospectie (2002); NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk

Toevalsvondst

75511	Toevalsvondst; NK: 15 meter 17 ^e eeuw: deel van het Kapucijnenklooster dat gesloopt werd in 1969
-------	--

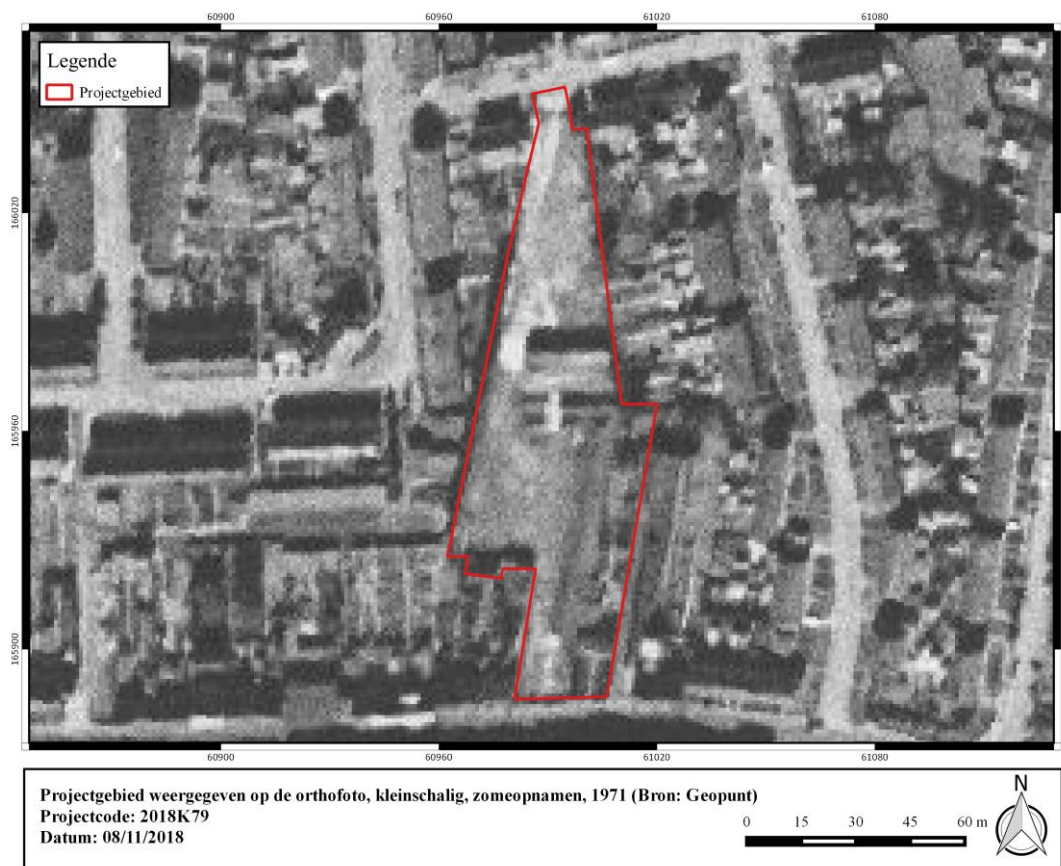
Onbepaald

75525	Onbepaald; NK: 15 meter 17 ^e eeuw: aardewerk - vensterglas
-------	--

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

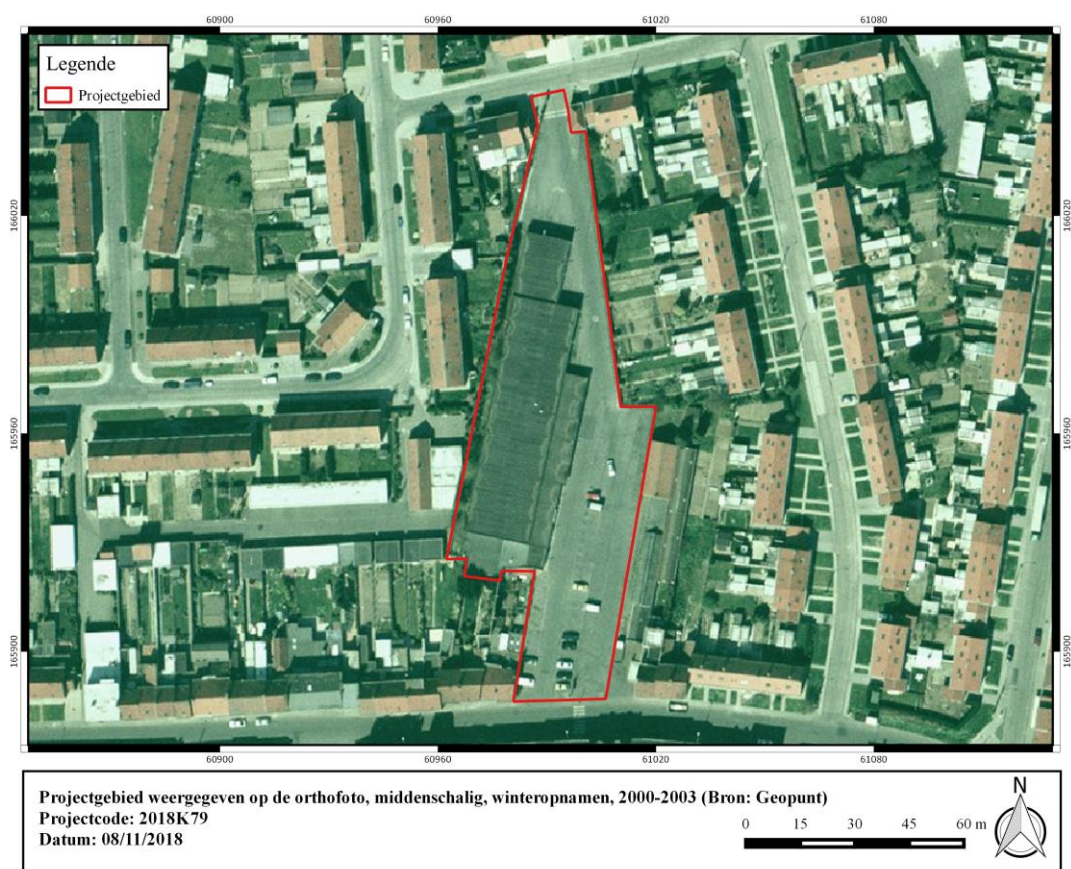
De orthofotosequentie geeft een duidelijke evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Op de orthofoto van 1971 is bebouwing waarneembaar centraal en in het zuidelijk deel van het onderzoeksterrein. Op de orthofoto van 1979-1990 is deze bebouwing verdwenen en is er langsheen de westzijde van het plangebied een nieuw rechthoekig bouwvolume opgetrokken met een oppervlakte van ca. 2075 m². Het overige deel van het terrein is verhard en ingericht als parkeergelegenheid en inrijlaan. Deze toestand blijft tot op heden quasi ongewijzigd.

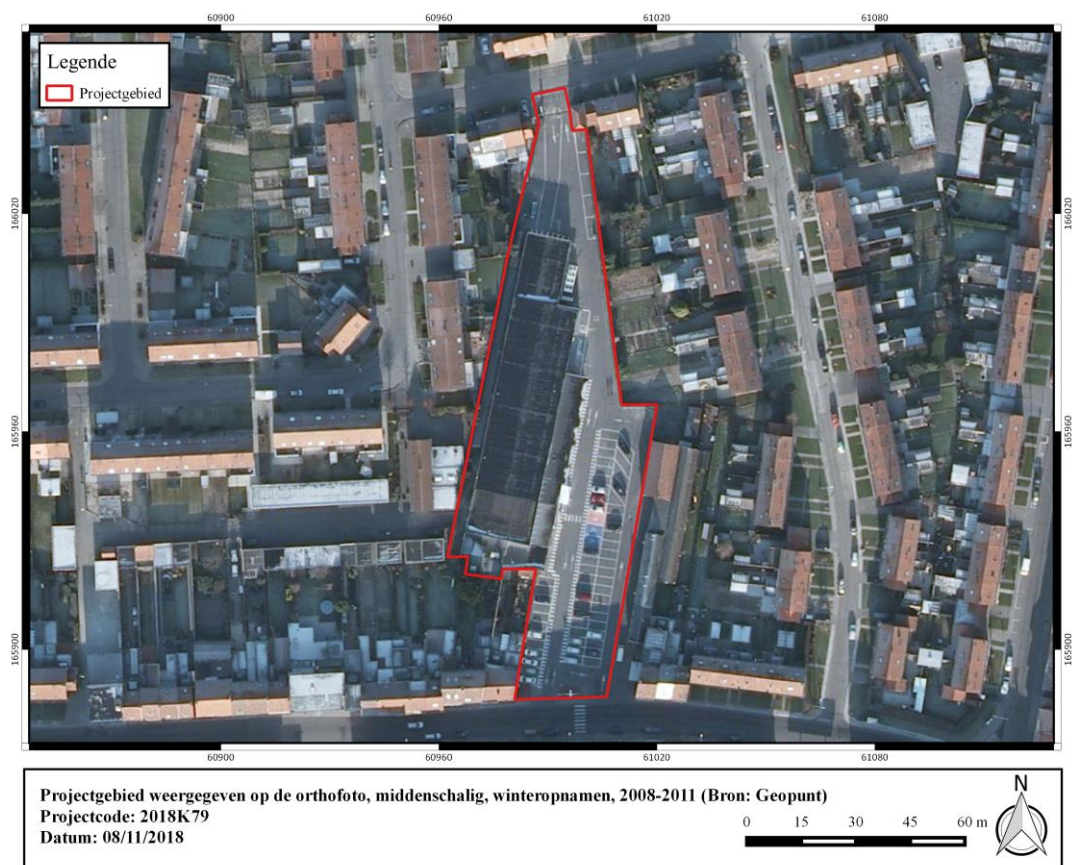
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling met aansluiting op de Hogeweg te Menen. Het plangebied heeft een oppervlakte van 5300 m² en is integraal bebouwd en verhard.

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in verstedelijkt gebied binnen de zandleemstreek. Ongeveer 350 m zuidwestwaarts bevindt zich het alluvium van de oude Leie en de Kruibeek. Het terrein is gelegen op een hogere oost-west gerichte rug langsheen het alluvium van de Kruibeek. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen die rusten op de Tertiaire sokkel. Het terrein bevindt zich aldus op de rand van de gradiëntzone, op een drogere rug langsheen de waterlopen. Gelet deze ligging op de contactzone van verschillende biotopen geldt ter hoogte van het terrein een verhoogde verwachting inzake menselijke aanwezigheid tijdens de steentijden. De bodemkaart geeft ter hoogte van het plangebied geen informatie weer, er kan naar alle waarschijnlijkheid uitgegaan worden van droge lichte zandleem. Op basis van de bodemkaart kunnen geen uitspraken gedaan worden over de bewaringscondities m.b.t. archeologisch erfgoed of de impact van de aanwezige bebouwing op het bodemarchief. Mogelijk hebben de bouwactiviteiten een dermate verstorend effect gehad op de bodem dat verder archeologisch onderzoek in welke vorm dan ook niet langer zinvol kan zijn. Een landschappelijk bodemonderzoek na de sloop dient bijgevolg in eerste instantie de bodemopbouw, bewaringscondities en verstoringsgraad van het terrein te evalueren.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter van de omgeving. De Ferrariskaart geeft aan dat het terrein eind de 18^e eeuw in gebruik is als akker. De historische kern van Menen bevindt zich meer dan 1 km ten oosten van de planlocatie. Net ten noorden en ten westen van het plangebied zijn hoeves afgebeeld. Deze bebouwing is niet langer aangegeven op kaartmateriaal uit de 19^e eeuw. De orthofotosequentie geeft een ongewijzigd beeld van het plangebied de voorbije decennia.

Op het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. De gekende waarden op het kaartbeeld van de CAI betreffen hoofdzakelijk indicatoren. Relevant voor het plangebied is vooral de recuperatie van enerzijds lithische artefacten bij veldprospecties op enige afstand ten westen van het plangebied. En anderzijds het aantreffen van Romeins en middeleeuws vondstmateriaal meer dan een kilometer ten noordoosten van het plangebied (CAI 75545). Overige gekende waarden betreffen in hoofdzaak cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse structuren.

Concreet is er ter hoogte van het plangebied een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit vondsten- en sporenarcheologie. Op basis van de gegevens van de bureaustudie zijn er geen indicaties dat het terrein vrij is van archeologische resten.

In eerste instantie dient het landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw, bewaringscondities en verstoringsgraad te evalueren. Mogelijk is het bodemarchief dermate verstoord dat verder archeologisch onderzoek niet langer zinvol is. Indien relevante bodemhorizonten bewaard blijven, is een archeologische boorcampagne in functie van artefactensites noodzakelijk. Eventueel dient dit aangevuld te worden met een proefputtenonderzoek. Blijkt het archeologisch leesbare niveau niet verstoord is eveneens een proefsleuvenonderzoek in functie van grondvaste resten noodzakelijk. De onderzoekssequentie kan pas uitgevoerd worden na de sloop van de aanwezige bebouwing en verharding.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2018

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

